

Femeile în biserică: o privire de ansamblu biblică

F. F. Bruce

F. F. Bruce · Traducere în limba germană: Hans-Jörg Ronsdorf · aprilie 2021 · revizuit în octombrie 2026

„Women in the Church: A Biblical Survey”, Christian Brethren Review 33 (1982): 7-14.

Despre autor: Frederick Fyvie Bruce, cunoscut ca **F. F. Bruce** (* 12 octombrie 1910 în Elgin, Scoția; † 11 septembrie 1990 în Buxton, Derbyshire, Anglia), a fost un teolog evanghelic scoțian, numit de unii autori unul dintre cei mai influenți specialiști în Noul Testament din teologia britanică a secolului al XX-lea.

Bruce era fiul unui evanghelist din Mișcarea Fraților și a fost toată viața un membru activ al Fraților Deschiși (Open Brethren), deși nu a acceptat dispensaționalismul, care ține de învățătura Mișcării Fraților.

În 1959 a devenit, la Universitatea din Manchester, profesor „John Rylands” de studii biblice și exegeză. În această poziție a coordonat mai multe teze de doctorat în studii biblice decât oricare alt profesor din generația sa. Se spune despre el că avea o cunoaștere foarte mare a Bibliei; studenții relatează că la cursuri cita din memorie atât textul original ebraic și grecesc, cât și mai multe traduceri englezești ale Bibliei.

În atitudinea sa personală era cunoscut ca evanghelic. A fost un susținător entuziast al mișcării studențești evanghelice InterVarsity și, timp de peste 20 de ani (1956–78), coeditor consultant al revistei Christianity Today.

Spre deosebire de majoritatea evanghelicilor din generația lui, el a fost, pe baza interpretării epistolelor lui Pavel, un luptător hotărât pentru egalitatea în drepturi a femeilor în slujirea bisericească.

În limba germană nu au existat prea multe publicații. Cea mai cunoscută în tinerețea mea a fost „Die Glaubwürdigkeit der Schriften des Neuen Testamentes” (Credibilitatea scrierilor Noului Testament), 1976. Pe cine îl interesează publicațiile germane poate căuta aici, în anticariat:

„F. F. Bruce” – cărți second-hand, din anticariat și noi (booklooker.de)

Observații introductive

Fenomenul condiționării culturale și adaptările legate de el sunt ilustrate iar și iar chiar în Biblie. Îi vedem pe nomazii israeliți, care trec din pustie la viața agricolă așezată a Canaanului; vedem cum această agricultură țărănească face loc, sub monarhie, unei economii urbane, orientate spre comerț. Cu toate nedreptățile împotriva cărora au protestat marii proroci ai lui Israel. Vedem adaptarea de după exil la viața ca parte a unui imperiu mare și bine organizat – mai întâi persan, apoi elenistic, apoi roman. Chiar și în limitele (de timp) înguste ale Noului Testament vedem cum Evanghelia este transplantată din matricea ei iudaică și palestiniană în mediul păgân al lumii mediteraneene. În această privință, felul lui Ioan iese în mod deosebit în evidență. În timp ce păstrează Evanghelia originală despre Hristos, el exprimă valabilitatea ei permanentă și universală într-un stil nou de limbaj, pentru un public care se deosebește considerabil de cel căruia i-a fost vestită la început.

Una dintre preocupările principale ale cărturarilor și fariseilor din vremea Domnului nostru era să aplice contemporanilor lor un cod de legi care fusese dat la origine într-o cu totul altă formă de viață. Legea Sabatului, de exemplu, a fost formulată cu privire la o economie simplă, pastorală sau agrară, în care „lucrul” era o noțiune clar înțeleasă. Dar ce feluri de activități intrau sub interdicția „lucrului” în situația mai complexă de la începutul erei creștine? Cărturarii au văzut că era necesară o definiție detaliată, ca să le dea oamenilor o orientare clară: Într-una dintre școlile lor au fost stabilite treizeci și nouă de categorii de „lucru”, toate interzise în ziua de Sabat.

Aceasta a fost o cale de a aborda problema condiționării culturale; calea lui Isus a fost alta. El a preferat să se întoarcă la principiile fundamentale: Orice fel de faptă care promova scopul original al poruncii o împlinea; orice fel de faptă care împiedica acest scop original o încălca. Dar era treaba oamenilor să hotărască ei înșiși care fapte promovau scopul original și care îl împiedicau: El nu voia să dea prescripții exacte.

Evangeliiile arată contrastul dintre calea cărturarilor și calea lui Isus în felul de a trata Vechiul Testament. Istoria ulterioară a Bisericii, până la generația noastră, arată același contrast în felul de a trata Noul Testament și în diferitele încercări de a-i aplica principiile la situații care se schimbă. Dreptul bisericesc, fie că este numit explicit așa sau nu, este un exemplu al căii cărturarilor – tradiția bătrânilor.

Cu condiționarea culturală trebuie neapărat să se țină seama atunci când mesajul veșnic al Noului Testament primește azi atenția noastră practică. Situația locală și legată de timp în care acest mesaj a fost transmis prima dată trebuie luată în considerare, dacă vrem să recunoaștem care este cu adevărat mesajul lui permanent. Mai ales atunci când vrem să învățăm cum trebuie aplicat din nou în împrejurările locale și legate de timp ale propriei noastre culturi.

La misionarii care duc Evanghelia în țări cu o altă tradiție decât a lor, considerăm aceasta de la sine înțeles. Chiar și cu legăturile noastre instantanee la nivel mondial, șocul cultural rămâne o realitate – o realitate care merge în ambele direcții. Să pornim în mod asemănător de la ideea că o conștiință plină de sensibilitate pentru culturile în care au apărut la început Evangheliile și epistolele ne va ajuta să înțelegem aceste documente în propriul lor mediu. Ca apoi să tragem folos din ele și în propriul nostru mediu de viață.

I. ÎN CREAȚIE

Învățătura fundamentală a relatărilor despre creație este că Dumnezeu, când l-a creat pe om (Adam) după chipul Său, i-a creat parte bărbătească și parte femeiască (Geneza 1:27).

În relatarea din Geneza 1 nu se pune nicio întrebare a priorității, cu atât mai puțin a superiorității. În Geneza 2, femeia este formată (în timp) după bărbat, ca să fie „un ajutor potrivit pentru el” – nu, cum a spus-o un interpret de mai târziu, „el pentru Dumnezeu singur, ea pentru Dumnezeu în el”. Întâietatea (în timp) a bărbatului în această relatare a creației nu înseamnă superioritatea lui. Orice afirmație în această direcție ar putea primi drept răspuns contraargumentul că ce a fost creat ultimul încununează lucrarea – dar niciunul dintre cele două argumente nu duce la țintă.

II. ÎN CĂDEREA ÎN PĂCAT

În relatarea căderii în păcat, nu în relatările despre creație, este pomenită pentru prima dată superioritatea unui sex asupra celuilalt. Și aici nu este vorba de o superioritate inerentă, ci de una

exercitată prin forță. Cuvintele Creatorului către Eva, „Vei dori după bărbatul tău, iar el va stăpâni peste tine” (Geneza 3:16), înseamnă că, în starea noastră omenească păcătoasă, bărbatul folosește dorința firească a femeii după el ca s-o domine și s-o subjuge. ***Subjugarea femeii este, într-adevăr, un simptom al naturii căzute a bărbatului.***

Dacă lucrarea lui Hristos cuprinde biruința asupra urmărilor căderii în păcat, atunci efectul lucrării Lui pentru eliberarea femeii este evident.

III. ÎN NOUA CREAȚIE

(a) Atitudinea și învățătura lui Isus

Isus S-a născut într-o cultură dominată de bărbați. Pe unele dintre presuposițiile ei de bază le-a subminat în liniște și indirect. Felul în care a tratat chestiunea divorțului, de exemplu, nu ilustrează doar apelul Lui constant la principiile fundamentale; efectul ei practic cel mai important a fost echilibrarea unui dezechilibru care era puternic în defavoarea femeilor. Ucenicii Lui bărbați au recunoscut aceasta imediat, cum arată reacția lor. „Dacă un bărbat nu are voie în nicio împrejurare să divorțeze de soția lui”, au zis ei, „este mai bine să nu se însoare” (Matei 19:10).

Din faptul că toți cei doisprezece apostoli inițiali erau bărbați s-au tras uneori concluzii nejustificate. Dar, în realitate, ucenicii bărbați ai Domnului nostru au făcut o figură tristă alături de ucenicele Lui, mai ales în ultimele Lui ceasuri; și femeilor le-a încredințat El mai întâi privilegiul de a duce vestea învierii Lui.

El le trata pe femei cu totul firesc și fără prejudecăți ca pe persoane adevărate. Și-a transmis învățătura urechilor atente și inimii Mariei din Betania, iar unei samaritene, tocmai ei, i-a descoperit esența închinării adevărate. Ucenicii Lui, care L-au găsit astfel la fântână, s-au mirat că vorbea cu o femeie: Pentru un învățător religios, așa ceva era în cel mai bun caz o pierdere de vreme, iar în cel mai rău caz o primejdie duhovnicească.

(b) Atitudinea și învățătura lui Pavel

În numeroasele trimeri ale lui Pavel la colaboratorii lui, fie bărbați, fie femei, ***nu se lasă să se înțeleagă nicio deosebire de slujbă sau de statut.*** Dintre cele din urmă ne amintim de Fivi, diaconița (nu diaconesă!) bisericii din Chencrea (Romani 16:1-2), care, ducând nevătămată Epistola către Romani, a adus Bisericii universale un serviciu de neprețuit. Și de Evodia și Sintihia din Filipi, pe care Pavel le-a lăudat ca femei care au lucrat umăr la umăr cu el pentru Evanghelie, împreună cu Clement și cu alții (Filipeni 4:3). Pavel folosește denumirea de „apostol” într-un sens mai larg decât Luca și, posibil, include printre ei chiar cel puțin o femeie, dacă persoana numită în Romani 16:7 alături de Andronic este Iunia, o femeie (cum a înțeles Ioan Gură de Aur), și nu Iunias, un bărbat.

Din punctul de vedere al educației lui Pavel, el exprimă un gând revoluționar când declară că „în Hristos Isus... nu este nici iudeu, nici grec, nici rob, nici slobod, nici bărbat, nici femeie” (Galateni 3:28). Încă în vremea lui, rugăciunea iudaică de dimineață cuprindea, probabil, locul în care bărbatul evlavios îi mulțumește lui Dumnezeu că l-a creat iudeu și nu păgân, liber și nu rob, bărbat și nu femeie. Toate trei privilegiile sunt prin aceasta șterse: Oricât de reale erau ele în iudaism pe vremea lui Pavel – în Hristos ele sunt desființate. În iudaism, numai persoanele de parte bărbătească primeau pe trupul lor pecetea vizibilă a legământului cu Avraam; este o urmare a Evangheliei fără tăiere împrejur a lui Pavel

că orice privilegiu religios de acest fel al bărbaților față de femei este desființat. Până în ziua de azi, la evreii ortodocși, numărul necesar pentru ca o comunitate de sinagogă să poată lua hotărâri este de zece bărbați liberi; dacă nu sunt prezenți zece bărbați, serviciul divin nu poate începe. (Putem fi bucuroși, în treacăt fie spus, că pentru adunările creștine avem numărul mai puțin strict de „doi sau trei”, fără să se spună nimic despre faptul că ar fi bărbați sau femei.) Pavel, în schimb, așteaptă de la femeile creștine să joace un rol de răspundere în adunările bisericii. Și dacă, din grijă pentru ordinea publică, le roagă să-și acopere capul când se roagă sau prorocesc, **vălul este semnul autorității lor de a-și exercita libertatea creștină în felul acesta – și nu semnul că altcineva are autoritate asupra lor.**

Nimic din ce spune Pavel în altă parte despre participarea femeilor la serviciul divin nu poate fi înțeles într-un sens care să contrazică aceste declarații de principiu. Aceasta este valabil pentru aparentele restricții ale libertății lor publice din 1 Corinteni 14:34 („femeile să tacă în adunări”) și din 1 Timotei 2:11 („femeia să învețe în tăcere, cu toată supunerea”). Într-adevăr, s-au ridicat întrebări critice despre textul din 1 Corinteni 14:34-35 (pe care tradiția „occidentală” îl așază după versetul 40) sau despre paternitatea directă a epistolelor pastorale. Dovezile nu sunt suficiente pentru a scoate 1 Corinteni 14:34-35 din textul autentic; interdicția exprimată în aceste versete se referă la punerea unor întrebări care implică o judecată asupra rostriilor prorocesti (cel puțin așa lasă să se înțeleagă contextul lor). În ce privește epistolele pastorale, le-am primit ca Scriptură canonică, iar aceasta este valabil și pentru 1 Timotei 2:9-15. Sunt înclinat să fiu de acord cu Ioan Gură de Aur, care citea Noul Testament grecesc în limba lui maternă, că în 1 Timotei 2:9-10 se află o îndrumare (care dezvoltă învățătura din 1 Corinteni 11:2-16) ca îmbrăcămintea și purtarea femeilor să fie potrivite atunci când iau parte la rugăciunea publică. În versetele 11 și 12 ale acestui capitol, femeilor nu li se dă însă, foarte explicit, permisiunea de a învăța pe alții sau de a conduce. Relevanța celor două argumente – (a) că Adam a fost creat înaintea Evei și (b) că Eva a fost cu adevărat înșelată, în timp ce Adam știa ce face când a încălcat porunca divină – nu este imediat evidentă. Nu sunt prea mulțumit de teza că primul argument este un exemplu timpuriu al principiului dreptului de întâi născut, care recunoaște drepturile deosebite ale celui întâi născut.

Exegeza încearcă să stabilească sensul textului în mediul lui primar. Dar, după ce exegeza și-a făcut lucrarea, aplicarea textului ar trebui să evite să trateze Noul Testament ca pe o carte de reguli. Când aplicăm textul Noului Testament la propria noastră situație, nu trebuie să-l tratăm așa cum tratau cărturarii din vremea Domnului nostru Vechiul Testament. **Nu ar trebui să facem din ceea ce a fost gândit ca îndrumare pentru credincioși într-o anumită situație o lege obligatorie pentru toate vremurile.**¹ (Este în general recunoscut că prescripțiile privitoare la văduve, care stau mai departe în 1 Timotei, nu trebuie îndeplinite azi literal, deși principiul lor esențial ar trebui respectat mai departe.) **Este un paradox ironic când Pavel, care era atât de preocupat să-și elibereze convertiții de robia Legii, este făcut legiuitor pentru generațiile de mai târziu. Libertatea Duhului, care într-o anumită situație poate fi păstrată printr-un șir de îndrumări, poate cere într-o situație nouă un alt mod de a proceda.**

Se pune, desigur, întrebarea după ce criterii se poate deosebi cu siguranță între elementele din epistolele apostolice care au o valabilitate locală și trecătoare și cele care au o valabilitate universală și permanentă. Întrebarea este prea mare ca s-o discutăm aici pe larg. **Când este vorba de scrierile lui Pavel, un îndreptar sigur este însă dat de accentul lui pătimaș pe libertate – libertatea adevărată, în contrast cu robia duhovnicească, pe de o parte, și cu destrăbălarea morală, pe de altă parte. El sună așa: Tot ce promovează libertatea adevărată în învățătura lui Pavel are o valabilitate universală și permanentă;** tot ce pare să restrângă libertatea adevărată se referă la condiții locale și trecătoare. (De

exemplu, ca să trecem la un alt domeniu, restrângerile libertății unui creștin în chestiunea mâncării sunt condiționate de societatea în care se află el sau ea; și chiar aceste restrângeri sunt expresia principiului superior de a ține totdeauna seama de binele celorlalți.)

Un apel la principiile fundamentale în aplicarea Noului Testament ar putea cere să recunoaștem că, atunci când Duhul, după buna Sa plăcere suverană, dă credincioșilor în parte daruri diferite, aceste daruri sunt menite să fie exercitate spre binele întregii biserici. Dacă El le-ar refuza în mod evident femeilor creștine darurile învățăturii sau ale conducerii, atunci ar trebui să acceptăm aceasta ca dovadă a voinței Lui (1 Corinteni 12:11). ***Dar experiența arată că El dăruiește aceste daruri și altele cu „o prețuire fără deosebire” deopotrivă bărbaților și femeilor*** – desigur, nu tuturor femeilor și nici tuturor bărbaților. ***În această privință, este nesatisfăcător să ne mulțumim, în chestiunea slujirii femeilor, cu o soluție de mijloc sau cu un compromis, în care li se îngăduie să se roage și să prorocască, dar nu să învețe pe alții sau să conducă.***

Permiteți-mi să adaug că un apel la aceste principii fundamentale în aplicarea Noului Testament cere să nu se facă nimic care să pună în primejdie unitatea unei biserici locale. Cei care înțeleg Scripturile așa cum se sugerează în această lucrare să aibă libertatea de a le interpreta astfel. Dar să nu forțeze ritmul și să nu încerce să-și impună înțelegerea Scripturilor până când această înțelegere nu este acceptată în general în biserică. Și când se întâmplă aceasta, nu va mai fi nevoie s-o impună.

IV. PREOȚIA FEMEILOR

Dezbaterile recente despre admiterea femeilor la slujba de preot în Biserica Angliei și în comunități asemănătoare izvorăsc în mare măsură dintr-o concepție despre preoția creștină pe care noi nu o împărtășim. În aceste dezbateri, mulți au recunoscut deschis că femeile pot exercita în biserică practic toate slujbele pe care le exercită un pastor dintr-o biserică liberă. Singurul lucru pe care o femeie nu are voie să-l facă este să celebreze Euharistia.

Concepția despre preoție implicată într-o astfel de poziție este cea a unei stări separate, în care anumiți bărbați aleși sunt consacrați în mod solemn. Excluderea femeilor de la această hirotonire este apărată cu o mulțime de argumente, dintre care unele sunt mai puțin convingătoare decât altele. Fără prezența și lucrarea unui asemenea preot hirotonit, se afirmă, un serviciu de Cină a Domnului este neregulamentar, dacă nu chiar nevalid.

Ei bine, am putea spune că aceasta este o chestiune care nu ne privește: Noi credem în preoția tuturor credincioșilor; nu recunoaștem o rânduială preoțească restrânsă. Ar fi atunci în regulă ca, la unul dintre serviciile noastre de Cină a Domnului, o femeie să mulțumească pentru pâine și s-o frângă înainte ca ea să fie împărțită bisericii? Bănuiesc că unii dintre frații noștri – poate fără voie – i-ar îngădui unei femei mai degrabă orice altceva decât aceasta. (Îmi cer iertare dacă le fac o nedreptate; dar aceasta este impresia pe care o am uneori.) Dar de ce? Mulțumirea și frângerea pregătitoare a pâinii la masă sunt acțiuni preoțești numai în măsura în care persoana care le face lucrează ca reprezentant al celorlalți credincioși prezenți acolo, care își exercită preoția comună. Dar nu ca reprezentant al lui Hristos, care este cu adevărat prezent la masa Lui și nu are nevoie de nimeni care să-L reprezinte. De ce n-ar putea și o femeie creștină, care are parte de preoția noastră comună, să facă o asemenea acțiune reprezentativă în numele fraților ei de credință, la fel ca un bărbat creștin? ***Aceasta nu este o întrebare retorică; aș vrea un răspuns biblic.***

La unele dintre conferințele noastre pentru femei, așa mi s-a relatat, femeile conduc foarte competent orice altă parte a programului; dar pentru serviciul de Cină a Domnului se socotește de dorit să se aducă unul sau doi bărbați „de formă”, care să-l conducă. Nu este vina organizatoarelor; ele știu însă foarte bine că unele dintre surorile lor ar fi oprite să participe, dacă conducătorii lor duhovnicești ar afla că femeile conduc serviciul de Cină a Domnului.

J. N. Darby nu era, desigur, feminist, dar avea o puternică înclinație spre bunul-simț. El socotea că este întrucâtva nepotrivit ca o femeie să înceapă măcar o cântare, „dar nu am nimic împotrivă”, a adăugat el, „dacă o face cu modestie”. Dar când a fost întrebat dacă femeile creștine ar putea lua Cina Domnului împreună în lipsa bărbaților, a spus: „Dacă trei femei ar fi pe o insulă pustie, n-aș ști de ce n-ar frânge pâinea împreună, dacă o fac în particular.” În aceasta și-a arătat bunul-simț. Desigur, cu greu ar putea s-o facă altfel decât în particular, dacă ar fi singure pe o insulă pustie; și există și alte insule pustii, care nu sunt înconjurate de apă.

V. TRADIȚIILE ȘI PRACTICILE FRAȚILOR

Pomenirea lui J. N. Darby ar putea da impresia că Mișcarea Fraților – spre deosebire (de exemplu) de quakeri – a tins de la început să fie dominată de bărbați. Nu o uit pe această doamnă aleasă, Theodosia, Viscountess Powerscourt, dar și ea „își știa locul”.

Doi factori au menținut o astfel de atitudine: pe de o parte, tradiția bisericească înaltă care a continuat în mișcarea noastră (a Fraților), pe de altă parte, spiritul cărturăresc (ca să nu spunem legalismul) din felul în care aplicăm Scriptura.

Au existat, într-adevăr, excepții remarcabile. Adunarea Fraților din Hohenstaufenstraße, Berlin, a fost întemeiată de Toni von Blücher (o descendentă a tovarășului de luptă al lui Wellington de la Waterloo) și de câteva femei care gândeau la fel. Când un bărbat s-a alăturat comunității lor, el era (spre deosebire de ele) atât de lipsit de daruri, încât prezența lui nu a schimbat nimic în felul lor de a lucra. Și știu de o adunare a Fraților din nord-estul Scoției – din Rhynie, Aberdeenshire –, care, în ultimul sfert al secolului al XIX-lea, a stăruit cu încăpățănare să le dea femeilor, ca și bărbaților, libertatea de a sluji. În tinerețea mea am cunoscut o doamnă foarte bătrână, doamna Lundin-Brown, care obișnuia să-și petreacă vara în regiunea noastră. Activitatea ei creștină începuse cu mult înainte de trezirea spirituală din 1859, și ea se bucura de părtășia Fraților în ciuda râvnei ei în vestirea publică a Evangheliei. Pe vremea când am cunoscut-o, se apropia de o sută de ani și nu-și mai putea continua activitatea de predicare, dar nu s-a lăsat împiedicată să ia parte cu glas tare la adunările de rugăciune din cele mai tradiționale adunări ale Fraților din nordul Scoției. O doamnă bătrână cu o voință de neclintit poate răzbi cu orice!

O asemenea exercitare a libertății era, pentru acea vreme, neobișnuită în cele mai multe confesiuni. Dar atitudinile secolului al XIX-lea au tendința să dăinuie acolo unde nu sunt clar deosebite de principiile secolului I.

CONCLUZIE

Ce s-a spus la începutul acestei lucrări despre condiționarea culturală în vremurile de demult este valabil și pentru vremea noastră. Și noi suntem condiționați cultural, doar că nu ne dăm seama. Mișcarea de eliberare a femeilor ne-a condiționat nu numai practicile, ci și vocabularul. Dar într-o chestiune atât de importantă ca aceea pe care o cercetăm acum ar fi păcat dacă, în gândire și în

practică, ne-am lăsa influențați de mișcările contemporane ale lumii și nu de călăuzirea Duhului. El își rostește cuvântul eliberator către bărbații și femeile de azi prin slujirea Domnului nostru și a slujitorului Său Pavel. ***Această slujire, acest cuvânt eliberator, este ancorat pentru noi în paginile Scripturii: A folosi Scriptura cum trebuie înseamnă a auzi ce spune Duhul prin ea bisericilor secolului al XX-lea și, de asemenea, a asculta ce a spus El celor din secolul I.***

Dintr-o postfață despre F. F. Bruce: Deși tradiția lui bisericească nu stătuse tocmai în primele rânduri ale mișcării de eliberare a femeilor, el credea în participarea deplină a femeilor și a bărbaților în fiecare aspect al slujirii bisericești, precum și în toate domeniile vieții publice și private. „***Personal, nu aş putea aproba o poziție care face, în slujirea bisericească, o deosebire de principiu între bărbați și femei... Dacă, așa cum cred în general creștinii evanghelici, preoția creștină este un privilegiu de care au parte toți credincioșii, nu poate exista niciun motiv ca o femeie creștină să nu-și exercite preoția în aceleași condiții ca un bărbat creștin.***”

Traducere în limba germană: Hans-Jörg Ronsdorf, 9 aprilie 2021 hj-ronsdorf@t-online.de

Sursa: © 1982 Partnership (<http://www.partnershipuk.org/>). Reprodus cu amabila permisiune.

Pregătit pentru internet în decembrie 2007 de Robert I. Bradshaw. <http://www.biblicalstudies.org.uk/>

Note

1. Nota traducătorului german: Nu trebuie să folosim Biblia ca pe o carte de bucate, cum am auzit de curând într-o predică, ci să trăim Cuvântul ca îndreptar în libertatea Duhului și într-o relație vie cu Cuvântul viu (Logos) al lui Dumnezeu, Isus Hristosul.